

§ 196

Zákaz konkurence

(1) Pokud ze stanov nebo z usnesení valné hromady nevyplývají další omezení, člen představenstva nesmí

- a) podnikat v oboru stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů,
- b) zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti,
- c) účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání,
- d) vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern.

(2) Porušení těchto ustanovení má důsledky uvedené v § 65.

(3) V případě, že člen představenstva vykonává pro společnost práci na základě pracovní smlouvy či jiné smlouvy tuto nahrazující, nepovažuje se takový vztah za obchodní.

Související ustanovení: § 2 odst. 1, § 13 odst. 1, § 65, 66a, 76, § 93 odst. 1, § 173 odst. 1 písm. b), § 200 odst. 3, § 566 n., § 577 n., § 642 n., § 652 n.

Související předpisy:

§ 733 n., § 737 n. ObčZ; § 8 BankZ; § 7 PfZ

Z literatury:

- 📖 *Púry, F.* O dvou rozdílných souvislostech mezi právem trestním a obchodním. Právo a podnikání, 2000, č. 1

Komentář:

- ✍️ Rozsah zákazu konkurence mohou usnesení valné hromady nebo stanovy pouze věcně rozšířit, nemohou jej zúžit nebo vyloučit. Rozšíření se však může týkat pouze osob, kterým ukládá zákaz konkurence obchodní zákoník, tj. členů představenstva a dozorčí rady.

V ustanovení tohoto paragrafu se zákaz konkurence stanoví pro členy představenstva, § 200 odst. 3 jej vztahuje i na členy dozorčí rady. Na společníky akciové společnosti, na rozdíl od úpravy ve společnosti s ručením omezeným, zákaz konkurence rozšířit nelze a nelze jej rozšířit ani na další osoby, např. členy managementu společnosti apod.

Z ustanovení odstavce 1 písm. a) vyplývá, že osoby, na které se vztahuje zákaz

konkurence, nemohou být podnikateli se stejným nebo obdobným předmětem podnikání, jaký má společnost a nemohou být ani jako podnikatelé smluvními partnery společnosti. Domníváme se, že zákaz vstupovat se společností do obchodních vztahů je třeba vykládat tak, že osoby, kterých se zákaz konkurence týká, nesmějí vstupovat se společností do obchodních vztahů ani nepřímo, tj. nemohou být ke společnosti v obchodních vztazích ani v dalších stupních (tj. např. jako osoby pověřené provedením díla podle § 538, které sice nejsou v přímém vztahu ke společnosti, ale zajišťují v tzv. subdodavatelském vztahu část plnění, ke kterému se smluvně zavázal ve vztahu ke společnosti zhotovitel, se kterým jsou ve smluvním vztahu).

Co do posouzení toho, zda člen představenstva podniká ve stejném nebo obdobném předmětu podnikání, bude vždy třeba vycházet z konkrétních okolností případu. Bude-li tedy mít člen představenstva podnikatelské oprávnění formulované shodně s některým s podnikatelských oprávnění společnosti, jeho podnikatelská činnost však nebude fakticky činností konkurenční (např. proto, že společnost prodává stavební hmoty a společník oděvy), o porušení zákazu konkurence nepůjde. Ustanovení písmena a) však nepostihuje případy, kdy je osoba podrobená zákazu konkurence společníkem společnosti se stejným nebo obdobným předmětem podnikání – i když nelze zcela vyloučit, že by takový stav mohl být v některých případech posouzen jako obcházení zákona.

Ustanovení odstavce 1 písm. b) znemožňuje uzavření smlouvy mandátní, komisionářské a ostatních smluv obstaravatelského typu, jejichž obsahem je zprostředkování či dokonce uzavření smlouvy se společností.

Ustanovení odstavce 1 písm. c) vylučuje, aby osoba, na kterou se vztahuje zákaz konkurence, byla společníkem veřejné obchodní společnosti nebo komplementářem komanditní společnosti, popřípadě společníkem jiné společnosti s neomezeným ručením založené podle práva cizího státu. Je zajímavé, že v ustanovení tohoto písmena se výslovně prohlašuje účast ve společnosti (nebo přinejmenším v osobní společnosti s výjimkou účasti komanditisty) za účast na podnikání. Ustanovení postihuje též případy, které nepostihuje ustanovení písmena a), kdy osoba podrobená zákazu konkurence vykonává rozhodující vliv na společnost se stejným nebo podobným předmětem podnikání, a to bez ohledu na to, zda jde o faktické nebo smluvní ovládání. O ovládání společnosti viz blíže komentář k § 66a.

Ustanovení odstavce 1 písm. d) připouští, aby ten, na koho se vztahuje zákaz konkurence, byl statutárním orgánem nebo členem statutárního či jiného orgánu jiného koncernového podniku téhož koncernu přesto, že má stejný nebo podobný předmět podnikání. To ostatně koresponduje s ustanovením § 11 odst. 8, a to opět bez ohledu na to, zda jde o koncern faktický nebo smluvní.

Z ustanovení § 65 vyplývá, že při porušení zákazu konkurence je společnost oprávněna požadovat, aby člen představenstva, který tento zákaz porušil, vydal prospěch z obchodu, při kterém porušil zákaz konkurence, anebo na společnost převedl tomu odpovídající práva a aby nahradil škodu vzniklou z porušení zákazu konkurence. Práva společnosti z porušení zákazu konkurence zanikají, nebyla-li uplatněna u člena představenstva do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o porušení dověděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku. Tím není dotčeno právo na náhradu škody – blíže viz komentář k § 65.

Zčásti odchýlnou úpravu zákazu konkurence pro členy orgánů banky (a rovněž pro zaměstnance banky) obsahuje ustanovení § 8 odst. 3 BankZ. V tomto ustanovení se uvádí, že člen statutárního orgánu banky nesmí být současně statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu nebo členem dozorčí rady jiné právnické osoby, která

je podnikatelem. Zaměstnanec banky, který není členem statutárního orgánu banky, nesmí být statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu takové právnické osoby. To neplatí pro členství člena statutárního orgánu banky ve statutárním orgánu nebo dozorčí radě finanční instituce nebo banky, nebo zahraniční banky pod kontrolou banky, dále finanční instituce nebo banky nebo zahraniční banky, která nad bankou vykonává kontrolu, nebo právnické osoby oprávněné organizovat poptávku a nabídku cenných papírů a podniku pomocných bankovních služeb ani pro zaměstnance ve statutárním orgánu podniku pomocných bankovních služeb nebo pro výkon funkce statutárního orgánu v tomto podniku. Podnikem pomocných bankovních služeb se podle § 17a odst. 5 BankZ rozumí právnická osoba, která poskytuje služby sloužící k podpoře podnikání bank.

Zčásti odchýlnou úpravu obsahuje rovněž ustanovení § 19 zák. č. 477/2001 Sb., podle kterého akcionáři, členové orgánů autorizované společnosti a zaměstnanci autorizované společnosti nesmějí jednat v zájmu jiných osob, jejichž předmětem podnikání je nakládání s odpady, zejména s odpady z obalů, nebo osob, jejichž činnost přímo souvisí s nakládáním s odpady. Vedoucí zaměstnanec autorizované společnosti jmenovaný do funkce statutárním orgánem autorizované společnosti nesmí být statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu jiné právnické osoby, která je podnikatelem podle obchodního zákoníku. Akcionář autorizované společnosti nesmí podle § 18 odst. 4 zák. č. 477/2001 Sb. podnikat v oblasti nakládání s odpady.

Pro investiční společnost a investiční fond se nestanoví zvláštní úprava zákazu konkurence, ale ustanovení § 29 InvF stanoví neslučitelnost některých činností s výkonem funkce člena představenstva a dozorčí rady. Podle tohoto ustanovení nesmí být členem představenstva nebo dozorčí rady, prokuristou, zaměstnancem investiční společnosti nebo investičního fondu

- poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky, člen Nejvyššího kontrolního úřadu nebo člen bankovní rady České národní banky,
- člen představenstva, člen dozorčí rady, zaměstnanec, makléř nebo prokurista obchodníka s cennými papíry, anebo osoba, která obdobně působí u zahraniční osoby poskytující investiční nebo podobné služby, a to bez ohledu na to, zda tyto služby poskytuje na území České republiky; to neplatí, jestliže jde o subjekty, se kterými investiční společnost nebo investiční fond tvoří koncern,
- člen představenstva, člen dozorčí rady, zaměstnanec nebo prokurista banky, která pro tuto investiční společnost nebo tento investiční fond vykonává funkci depozitáře,
- člen představenstva, člen dozorčí rady, zaměstnanec nebo prokurista jiné investiční společnosti nebo jiného investičního fondu anebo penzijního fondu, anebo osoba, která obdobně působí u zahraniční osoby poskytující službu kolektivního investování nebo službu penzijního pojištění, a to bez ohledu na to, zda tyto služby poskytuje na území České republiky; to neplatí, jestliže jde o subjekty, se kterými investiční společnost nebo investiční fond tvoří koncern.

Investiční společnost a investiční fond nebo jejich zakladatelé jsou povinni vyžádat si čestné prohlášení osob, které hodlá zvolit do funkce člena představenstva či dozorčí rady, že nevykonávají žádnou z uvedených činností, ještě před zvolením či jmenováním do funkce anebo vznikem pracovního poměru. Členem představenstva nebo dozorčí rady, zaměstnancem a prokuristou investiční společnosti a investičního fondu nesmí být ani osoba, již bylo odejmuto povolení k obchodování s cennými papíry nebo k výkonu činnosti makléře.

Obdobně ustanovení § 7 PfZ určuje, že členy orgánu penzijního fondu (ani jeho

zaměstnanci) nesmějí být

- poslanci a senátoři Parlamentu a členové vlády, Nejvyššího kontrolního úřadu a bankovní rady České národní banky,
- členové orgánů jiného penzijního fondu, pojišťovny, zdravotní pojišťovny, banky, společnosti s povolením k obchodování s cennými papíry, makléři, členové orgánů burzy cenných papírů a organizátora mimoburzovního trhu a členové orgánů investičních společností a investičních fondů,
- zaměstnanci jiného penzijního fondu, depozitáře, burzy cenných papírů, organizátora mimoburzovního trhu a střediska cenných papírů,
- osoby, kterým bylo odejmuto povolení podle zákona o cenných papírech, a osoby, které se nepovažují za bezúhonné.

Ustanovení § 46b CenP stanoví, že členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo makléřem obchodníka s cennými papíry nebo osobou fakticky řídící činnost obchodníka s cennými papíry může být pouze osoba, která není poslancem nebo senátorem Parlamentu České republiky, členem Nejvyššího kontrolního úřadu nebo bankovní rady České národní banky, zaměstnancem Komise pro cenné papíry anebo členem představenstva, členem dozorčí rady, prokuristou nebo makléřem jiného obchodníka s cennými papíry nebo společnosti s obdobným předmětem podnikání nebo investiční společnosti nebo investičního fondu, nebo která obdobně nepůsobí u zahraniční osoby poskytující investiční nebo podobné služby nebo služby kolektivního investování, a to bez ohledu na to, zda tyto služby poskytuje na území České republiky; to neplatí, jestliže jde o obchodníka s cennými papíry nebo společnost s obdobným předmětem podnikání, investiční společnost, investiční fond nebo zahraniční osobu poskytující investiční nebo podobné služby nebo služby kolektivního investování, se kterými obchodník s cennými papíry tvoří koncern. Obchodník s cennými papíry (zakladatel) má povinnost si vyžádat čestné prohlášení shora uvedených osob o tom, že splňují podmínky podle § 46b odst. 1 CenP, ještě před jejich ustanovením do funkce, nebo před vznikem jejich oprávnění k činnosti osoby fakticky řídící činnost obchodníka s cennými papíry.

Podle § 12 PojZ nesmí být členem statutárního nebo dozorčího orgánu anebo ve funkci prokuristy pojišťovny nebo zajišťovny osoba, která je

- poslancem nebo senátorem Parlamentu České republiky, členem vlády České republiky nebo jeho náměstkem; náměstek člena vlády České republiky může být členem statutárního nebo dozorčího orgánu pojišťovny, jestliže se jedná o výkon akcionářských práv státu,
- členem orgánu nebo zaměstnancem Nejvyššího kontrolního úřadu, členem orgánu České národní banky nebo jejím zaměstnancem, členem orgánu nebo zaměstnancem Komise pro cenné papíry, osobou zúčastněnou při výkonu státního dozoru v pojišťovnictví,
- členem statutárního nebo dozorčího orgánu nebo prokuristou jiné pojišťovny nebo zajišťovny, penzijního fondu, banky nebo společnosti s povolením k obchodování s cennými papíry, členem orgánu společnosti zabývající se zprostředkovatelskou činností podle tohoto zákona; to neplatí, jestliže je tato právnická osoba osobou ovládanou pojišťovnou nebo zajišťovnou, ve které je tato fyzická osoba členem statutárního nebo dozorčího orgánu anebo ve funkci prokuristy,
- pojišťovacím agentem nebo pojišťovacím makléřem, odpovědným pojistným matematikem, zaměstnancem Střediska cenných papírů nebo organizátora mimoburzovního trhu.

Z judikatury:

PR 6/1999 s. 325: 1. Jestliže pachatel jako společník a jednatel stavební společnosti, jež byla vyhlášena vítězem výběrového řízení na dodávku stavebních prací, odstoupil s uvedením záměrně nepravdivých skutečností od realizace této dodávky a uzavřel s podnikem, který výběrové řízení vyhlásil, smlouvu o dodávce těchto stavebních prací jako účastník sdružení podnikatelů zabývajících se stejnou stavební činností, a to vše proto, aby se mohl ve větší míře podílet na zisku z provedení prací, naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu zneužívání informací v obchodním styku podle § 128 odst. 2 TrZ.

2. Sdružení osob ve smyslu § 829 ObčZ nemá právní subjektivitu a není právnickou osobou. Fyzické osoby v takovém sdružení, pokud provozují podnikatelskou činnost podle zvláštního zákona, lze ve smyslu § 89 odst. 16 TrZ považovat pro účely trestního zákona, tedy i jeho ustanovení § 128 odst. 2 za organizaci.

3. Podmínka spočívající v tom, že pachatel trestného činu podle § 128 odst. 2 TrZ je pracovníkem, členem orgánu, společníkem, podnikatelem nebo účastníkem na podnikání dvou nebo více podniků nebo organizací nevyžaduje, aby měl v obou (ve všech) subjektech stejné postavení, např. v jednom může být členem orgánu, v druhém podnikatelem. Není rovněž třeba, aby měly podniky či organizace stejnou právní formu, a proto jednou z nich může být např. státní podnik a druhou obchodní společnost. Jeden z těchto subjektů může představovat dokonce i pachatel sám jako fyzická osoba, který provozuje podnikatelskou činnost podle zvláštního zákona, protože pro účely trestního zákona je považován za organizaci ve smyslu § 89 odst. 16 TrZ.

PR 6/2000 s. 265: 1. Ustanovení § 128 odst. 2 TrZ o trestném činu zneužívání informací v obchodním styku předpokládá uzavření nebo popud k uzavření smlouvy na úkor jedné z organizací (podniků) se stejným nebo podobným předmětem činnosti, v nichž pachatel působí, tj. smlouvy v určitém ohledu nevýhodné. Za takovou se považuje smlouva, která jakýmkoli způsobem znevýhodňuje jednu organizaci (podnik) vůči druhé z nich, přičemž vyjádření tohoto znevýhodnění se nemusí vždy opírat jenom o finanční hledisko, i když právě ono bude zpravidla rozhodující.

2. Nevýhodnost uzavřené kupní smlouvy může mimo jiné spočívat již ve skutečnosti, že jedna z organizací byla takovou smlouvou zbavena majetku sloužícího k jedinému reálně fungujícímu podnikání, a tím jí bylo znemožněno i toto podnikání samotné, z jehož výnosů byla organizace v době před uzavřením smlouvy schopna uhrazovat své závazky, např. nesplacený bankovní úvěr. Nevýhodnost se může projevit též v nižší smluvní ceně, než za jakou mohl být určitý majetek jedné z organizací ve skutečnosti prodán, popřípadě v tom, že byl prodán nesolventnímu kupujícímu, s dlouhou dobou splatnosti kupní ceny, takže organizace, na jejíž úkor byla smlouva uzavřena, nemohla své závazky uhrazovat ani z prostředků získaných uskutečněným prodejem.

3. Čin musí být spáchán v úmyslu opatřit sobě nebo jinému výhodu nebo prospěch. Tyto mohou být materiální nebo nemateriální povahy a mohou mít jakoukoli podobu. Zpravidla se bude jednat o výhody nebo prospěch hospodářské povahy.

4. Skutková podstat citovaného trestného činu může být naplněna i v případě, jestliže pachatel uzavře nevýhodnou smlouvu v uvedeném smyslu se třetím subjektem, na jeho činnosti (podnikání) se sám neúčastní, pokud je uzavřena smlouva na úkor některé z více organizací (podniků), v nichž pachatel působí, a je veden úmyslem opatřit prospěch druhé z nich.